

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 410.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245224860560/facsimile.pdf> (tilgået 06. juni 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Hellige Romerske Rige

være mere at undskyde end de, der solgte den, især da han aabenbar købte Gullet for dyrt. Man læser for Resten om ham, at da Tydskerne engang sendte Bud til Prag for at erindre Hans Keiserlige Majestæt om, hvor upassende man fandt det, at han altid var udenlands, da viste han dem alt sit Sølv og Guld, og spurgte dem, om Keiserdømmet kunde indbringe ham Saameget, eller om det ikke var bedre, han og de Tydske Fyrster holdt sig hver paa sit Eget, end at de, som Ugler og Krager, kom sammen og plukkede hinanden? Underligt nok, at de paa begge Sider synes reent at have glemt, hvad der dog staaer tit ook i den »Gyldne Bulle,« netop Karls Keiserlige Værk, at Bøhmen ikke blot hørte til Tydskland, men at Dets Konge var den Første af de syv Kurfyrster, Rigets urokkelige Pillere; men saaledes gaaer det med Æventyr, at jo flere man fortæller dem, desmindre troer man dem selv.

Hvad der nu især gjorde Karl berømt i Bøhmen, var, foruden hans Bygninger, Bestræbelsen for Rigets Selvstændighed og for Udbredelse[n] af den Tids »Franske Oplysning,« hvori Karl fra Bærnsbeen, opdraget i Paris, var saa indviet, at han, den til Ære, endog ombyttede sit Bøhmiske Døbenavn »Wenceslav« med den Franske Kong Karls*), og hvad her vedkommer os er, at han skaffede Bøhmen, der kirkelig havde hørt til det Mainziske Ærkesæde, sin egen Ærkebisp i Prag, og oprettede der en Høiskole (1348) efter det Parisiske Mønster. Det Sidste var en Hovedsag, thi vel spillede i hele det Fjortende Aarhundrede Tydskerne Mester paa den Bøhmiske Høiskole, men at den var ældre end Nogen i Tydskland selv, gav dog Bøhmerne et lille Forspring, som de i det følgende Aarhundrede gjorde saaledes gjældende, at Verdens-Historien er nødt til at ændse det. Den »Hussitiske Opvækkelse« stod nemlig i nøieste Forbindelse med Høiskolen i Prag, og ene for dens Skyld kommer man i Verdens-Historien til at omtale Bøhmerne som et eget Folk, saa den er unegtelig deres Hæders-Krands, temmelig dyrekiøbt, men i Stats-Historien dog ogsaa uvisnelig, og heri vil vi nu stræbe ordenlig at indlemme den Bøhmiske Heltedaa, der har tabt meget ved egenlig kun at betragtes fra sin Skygge-Side, som er den kirke-historiske. Som Kirke-Rensere og Vidskabs-Mænd fordankles nemlig de Bøhmiske Reformatorer i det Femtende Aarhundrede, saa aldeles af de Tydske og selv af de Franske i det Sextende, at man ordenlig ynkes over dem, isteden

*) Straves Tydske Historie I. 748.

Del Hellige Romerske Rige

for at skienke dem den levende Deeltageelse og høie Beundring, især ingen Nordbo vil nægte dem, naar de sees i deres rette Lys, som Middelalderens sidste og vel største Martyrer for Fædreland og Modersmaal, der i Grunden ligge Oldtidens Helte meget nærmere end Nyaarstidens store Tænkere. Ogsaa her kan vi da see, at Midten af det Femtende Aarhundrede danner, med Bogtrykker-Konsten, en virkelig Grændse mellem to store Verdens-Aar, thi Bøhmernes Kamp for det Folkelige lader sig ingenlunde forklare af det Følgende, men kun af det Foregaaende, er ikke Begyndelsen til et nyt Levnets-Løb, men en ligesaa sørgelig som glimrende Slutning af et Gammelt.

Vi skal nemlig lægge vei Mærke til, at Bøhmernes Forhold til Kirke-Riget og den Romerske Pave, ligesom deres Forhold til det Tydske Keiserdom, var et nødtvungen, thi de var ikke blot christnede ved Byzantinske Sendebud, men disse, Kyril og Method, der all skal have oversat Bibelen paa Slavonisk, indførte Modersmaalet ved hele Gudstjenesten, og skiendt det var de Tydske Bisper og Romerske Paver en Torn i Øiet, maatte de dog see gjennem Fingre dermed, saalænge Bøhmerne nogenlunde heldig forsvarede deres Selvstændighed mod Keiserne, saa det var vel først efter Ottokar den Andens Fald, at den Latinske Messe og hele den Pavelige Kirke-Skik ret blev herskende i Bøhmen. Paa den Tid, et Folks gamle Herrestamme uddøer, ligger det vel altid selv i Dvale, og det laae Bøhmerne kiendelig nok i det Fjortende Aarhundrede, men ved den konstige Pirring, som Høiskolens Oprettelse og Tydskernes aandelige Herrevæsen midt i Rigets Hovedstad, øiensynlig var, vaagnede de meest Letsøvnede eller drømde sig dog vaagne, og saaledes forklarer Bøhmens egen Historie den Hussitiske Opvækkelse.

Med den Latinske Messe havde Bøhmerne ventelig faaet Tydsk Prædiken i alle Kirker, men hvor et Folk over i tre Aarhundreder har baade hørt og sunget sit Modersmaal i Kirken, kan det dog unuelig uddrives deraf uden hist og her at finde Tilflugt i Husene, og at saadan Haus-Prædiken var blevet Skik, høre vi ogsaa, da henimod Slutningen af det Fjortende Aarhundrede to Folke-Venner grundede Bethlehems-Kapellet i Prag, hvor der altid skulde være to Bøhmiske Prædikanter*). Til En af Disse valgdes Johan Huss (1402), en kraftig, from og veitalende Mand, der naturligviis blev for

*) Aeneas Sylvii Bøhmiske Historie Kap. 35.